

**Konferenca shkencore “Gjurmët e fjalës-
Martin Camaj në 100-vjetorin e lindjes”,
Akademia e Shkencave e Shqipërisë,
Tiranë, 15 dhjetor 2025**

Më datën 15 dhjetor 2025 në sallën “Aleks Buda” në Akademinë e Shkencave të Shqipërisë u mbajt konferenca shkencore mbarëkombëtare “Gjurmët e fjalës-Martin Camaj në 100-vjetorin e lindjes”, fryt i një bashkorganizimi mes Seksionit të Shkencave Shoqërore dhe Albanologjike pranë Akademisë së Shkencave, Institutit të Gjuhësisë dhe të Letërsisë (ASHSH) dhe Qendrës së Studimeve Albanologjike pranë Universitetit të Shkodrës “Luigj Gurakuqi”.

Në këtë konferencë morën pjesë studiues të letërsisë shqipe dhe asaj të krahasuar, të gramatologjisë e orientimeve themelore në albanologji, të cilët u paraqitën me argumente me interes e që lidhen ngushtësisht me veprën e Martin Camajt (1925-1992). Në fjalën e hapjes Akademik Gëzim Hoxha, kryetar i Seksionit të Shkencave Shoqërore dhe Albanologjike pranë Akademisë së Shkencave të Shqipërisë nënvizoi rëndësinë e mbajtjes së kësaj konference, në të cilën Martin Camaj përkujtohet dhe njëherësh rilexohet përmes vështrimesh të reja, por dhe që plotësojnë trajtesa të mëparshme rreth veprës e kontributeve të tij në disa fusha themelore të dijes. Në këtë konferencë mbajti një fjalë përshëndetëse dhe z.Bujar Hudhri, botues i veprës së plotë të Martin Camajt ndër vite, më së fundi dhe i një formati krejt të ri të kësaj të fundit, të pajisur dhe me parathënie të gjerë studimore nga akademik Matteo Mandalà. Receptimi i veprës së Martin Camajt orientohet më së miri dhe nga realizimi i botimeve të kësaj natyre, që merr parasysh gjinitë dhe veprat më të rëndësishme të këtij autori.

Në seancën e parë të kësaj konference, të drejtuar nga prof. dr. Bashkim Kuçuku dhe prof. asoc. dr. Evalda Paci, u trajtuan çështje të rileximit dhe të receptimit të veprës së Camajt, bashkë me nënvizimin e pranisë së arketipisë dhe modeleve të përveçme të gjinive letrare, tipareve të shqiptarësisë që reflektohen në krijimet më të rëndësishme të tij, si dhe vetë diversiteti i tipologjisë zhanrore, fakt që bën që të ketë sërish pikëpamje të ndryshme mbi përcaktimin e gjinive letrare që pasqyrohen në këtë krijimtari të tij. Prof.dr.Bashkim Kuçuku u paraqit me kumtesën me titull “Arketipia, traditë dhe identitete”, duke u ndalur dhe në interpretimin e gjenezës së stilit krijues

dhe motivet themelore e komplekse që reflektohen në krijimtarinë e tij letrare. Në kumtesën me titull “Midis strukturës dhe lirisë: Paralele Camaj - Jakobson mbi gjuhën si sistem dhe përvojë estetike”, prof.dr.Aljula Jubani (Universiteti i Tiranës) në bashkautorësi me A.Jankon trajtoi çështje të pranisë së ndikimit në formimin gjuhësor të Camajt të elementeve e shkollës së rrethit gjuhësor të Pragës, fakt që dëshmohet dhe në qëmtimet e tij në fushë të gramatologjisë. Në kumtesën me titull “Shumëgjuhësia në veprën e Camajt dhe marrëdhëniet e saj me kontekstin e sotëm gjuhësor” të prof.dr.Mimoza Prikut (Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”) u trajtuan çështje të zgjedhjeve gjuhësore në krijimtarinë letrare të Camajt, duke u mbështetur në analiza të tekstit dhe të varianteve të fjalëve të caktuara, me një konotacion të caktuar në leksikon krahinor dhe mbarëshqiptar. Në kumtesën me titull “Dranja, emblema e veprës letrare të Camajt” të prof.as.dr.Arben Prendit (Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”) u trajtuan me hollësi aspekte të klasifikimit e shestimit zhanror në veprat e Martin Camajt, duke nënvizuar veçanërisht thyerjen e tipologjisë së llojit, dukurinë e palimpsestit, vëzhgimet mbi tekstin e kodifikuar, mundësinë e interpretimeve të ndryshme në vështrimet e studiuesve.

Në kumtesën me titull “Kultura e librit të shtypur dhe çështje të receptimit të tekstit biblik në studimet e Martin Camajt”, prof.as.dr.Evalda Paci (Departamenti i Studimeve Letrare, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë) u ndal në çështje të interpretimit të disa të dhënave që kanë të bëjnë me kulturën e librit të shtypur, aspekte të njohjes së teknologjisë përkatëse në shekullin XVI, si dhe në analizat tekstore me burim pasazhe ungjillore që mundësojnë dhe një brendësim të thelluar të teksteve të vjetra shqipe në optikën e M.Camajt.

Seanca e parë paralele u mbajt sërish në sallën “Aleks Buda” dhe u drejtua nga prof.as.dr.Lili Sula, prof.as.dr.Viola Isufaj, prof.as.dr.Alva Dani. Në kumtesën me titull “Burime klasike në poezinë e Camajt”, prof.as.dr.Lili Sula (Universiteti i Tiranës) u përqendrua në aspekte të pranisë së motiveve të botës klasike në krijimtarinë e Camajt, duke u ndalur në tekste të përveçme poetike të tij, si dhe duke nënvizuar disa vështrime studimore në lidhje me këtë dimension të shkrimtarisë së tij. Me kumtesën e titulluar “Camaj si përkthyes i Ungaretit”, prof.as.dr.Alva Dani trajtoi me anë analizash krahasimtare disa hollësi të përkthimeve të krijimtarisë poetike të letërsisë italiane nga Camaj, duke interpretuar dhe diferencimet përkatëse në përftesa mes varianteve të tij në gjuhën shqipe dhe të teksteve gjegjëse poetike të Ungaretit. Me kumtesën me titull “Ndër mijëra trajta ideja (një qasje fenomenologjike dhe hermeneutike në tekstin poetik të M.Camajt)”, prof.as.dr.Viola Isufaj (Universiteti i Tiranës) u ndal në çështje të interpretimit të simbologjisë komplekse përmes personazhesh në veprën e Martin Camajt, duke ilustruar me analiza konkrete tekstore nga kjo e fundit, për të nënvizuar më tej dhe përsosmërinë e strukturave poetike dhe figurshmërinë komplekse në to. Studiuesi Behar Gjoka u paraqit me një

kumtesë në të cilën trajtohej pikërisht një aspekt me interes në njohjen e personalitetit krijues të Camajt e që mbante titullin “Dramaturgjia ekzistenciale e Martin Camajt”. Me kumtesën me titull “Arkivi që flet: strategjitë e Martin Camajt për albanologjinë e së nesërmes”, studiuesi Ledio Hala (Universiteti i Regensburgut) u ndal mbi çështje të rrugëtimit profesional të Martin Camajt, mbi kontributet e tij në fushë të mësimdhënies universitare dhe veçanërisht në lidhje me albanologjinë. Studiuesja Jorina Kryeziu (Shkreta) u paraqit me kumtesën me titull “Evolucioni zhanror; Fillesa, Djella”, ndërsa Alma Abdullahu (Universiteti i Prishtinës) mbajti kumtesën “Limiti i autorit: “Vetëpërcaktimi” i Camajt”.

Seanca e dytë paralele u zhvillua në sallën “Akademikët” dhe u drejtua nga dr.Virion Graçi, prof.as.dr.Zamira Shkreli dhe dr.Belfjore Qose.

Në kumtesën me titull “Novelat e Martin Camajt: “Pishtarët e natës”, “Shkundullima”, “Rrunga në mars”, - mes njëmendësisë e legjendës”, studiuesi Virion Graçi (Departamenti i Studimeve Letrare, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë) u ndal hollësisht në çështje të leximit e interpretimit të përmbajtjes në një gjini të përveçme letrare të lëvruar nga Martin Camaj. Në kumtesën me titull “Modernizmi i M. Camajt, një estetikë “e huaj”, dr.Belfjore Qose (Universiteti i Tiranës) trajtoi çështje të rinjohjes së prirjeve letrare dhe estetike në veprën e Camajt. Një vështrim kompleks e njëherësh ndërdisiplinor u paraqit nga studiuesja Rafaela Marteta (Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë), e cila mbajti kumtesën me titull “Skaje identitare te Djella. Një histori shoqnore dhe gjuhësore sipas Camajt”. Rrezarta Draçini (Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”) u paraqit me kumtesën me titull “Loja e fjalëve dhe loja e jetës: psikeja malësore në krijimtarinë e Camajt”, ndërsa Rovena Vata (Departamenti i Studimeve Letrare, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë) ceku çështje të leximit letrar dhe antropologjik në trajtesën me titull “Vendlindja, identitetet dhe pjesë të kujtesës antropologjike në vargjet poetike të Martin Camajt”. Studiueset Zamira Shkreli, Anisa Kosteri (Universiteti i Shkodrës “Luigj Gurakuqi”), u paraqitën me kumtesën me titull “Martin Camaj si etnolinguist. Ndërlidhja e dialektit, mitit dhe identitetit kombëtar”, duke u përqendruar në vlerat etnokulturore të shkrimtarisë së Camajt e në veçanti në tipare të shprehësisë në novelën me titull “Shkundullimat”.

Neli Naço (Instituti i Antropologjisë, Akademia e Shkencave e Shqipërisë) u paraqit me kumtesën me titull “Shenja të modernitetit: poetika e arkaikes në poezinë e Martin Camajt”.

Me tematikat e cekura gjatë punimeve të kësaj konference shkencore synohej të thelloheshin disa linja studimore që kanë të bëjnë me studimin e prozës dhe poezisë së Camajt, por dhe të analizoheshin tipare të përveçme të krijimtarisë së tij (dramaturgjia ndër të tjera) si dhe arketipia, mitet dhe receptimi i burimeve klasike, gjithashtu dhe kërkime specialistike në fushë të

gjuhësisë, filologjisë së tekstit dhe analizës së krahasuar tekstore, një metodë kjo e pranishme në disa punime shkencore të tij, për të cilat dhe ka vend të flitet më gjerë. Personaliteti shumëdimensional i Martin Camajt u shtjellua gjerësisht dhe në përputhje me tiparet qenësore të krijimtarisë dhe të kontributeve të tij në disa disiplina.

Evalda Paci